

Marianne
Grandia

DANSEN
INDE
REGEN

Vreugde vinden in God,
ook als het in je leven stormt

Marianne
Grandia

DANSEN
IN DE
REGEN

Vreugde vinden in God,
ook als het in je leven stormt

UITGEVERIJ **KOK** UTRECHT

Eerste druk, april 2017
Tweede druk, november 2017

© 2017 Uitgeverij Kok
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
www.kok.nl

Omslagontwerp: VillaGrafica
Opmaak binnenwerk: ZetSpiegel, Best
ISBN 978 90 297 2652 8
ISBN e-book 978 90 297 2653 5
NUR 707

Geciteerde Bijbelteksten zijn afkomstig uit de Herziene Statenvertaling, tenzij anders vermeld.

Gebruikte afkortingen van andere vertalingen zijn: NBV (Nieuwe Bijbelvertaling), WV (Willibrordvertaling 2012), BGT (Bijbel in Gewone Taal) en GNB (Groot Nieuws Bijbel).

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Meta, Marjolein en Mieke

Inhoud

Voorwoord	9
1. Vreugde!	16
2. Dertig redenen voor een vreugdedans	25
3. Vreugde?	34
4. Danslessen	58
4.1 Wees niet verbaasd	59
4.2 Haal kracht uit Romeinen 8	67
♪ Desert Song	71
4.3 Zoek steun	78
4.4.1 Leef bij de dag (1)	88
Tik-tik-tik	93
4.4.2 Leef bij de dag (2)	96
4.5 Eet taart	106
4.6 Stil maar, wacht maar	112
4.7 Zoek de zegen in de regen	117
♪ Blessings	127
4.8 Filter je oren	134
4.9 Leer de Bijbel	141
4.10 Keep calm & pray	150
4.11 Bouw een monument	158

4.12 Draag je lofgewaad	166
♪ Praise You in this storm	175
Nawoord	183
Eindnoten	187

Voorwoord

Dansen in de regen...

En o, wat regent het, dichtbij en ver weg.

Slagregens, stormen, windkracht tien. Of hoger...

Terwijl ik dit voorwoord schrijf, is een vriendin van mij in diepe rouw om het overlijden van haar tweejarige kleindochter, en hebben twee mensen die ons zeer lief zijn het bericht gekregen dat hun lichaam aangetast is door de kanker en er medisch gezien geen hoop meer op genezing is.

Ingrijpend verdriet, zorgen, angst, tranen.

Hoelang nog, Heer?

Dansen in de regen...

Lichamelijk zou ik het niet eens meer kunnen. Daarvoor heb ik in de achterliggende jaren al te veel van mijn gezondheid moeten inleveren. Ook merk ik dat ik inmiddels nog maar weinig vertrouwen in mijn lichaam heb. Ik mis mijn gezondheid, de vrijheid, de zelfstandigheid.

Zorgen, angst, verdriet en tranen zijn ook mij niet vreemd.

Hoelang nog, Heer?

Ook het journaal geeft weinig reden tot een vreugdedans. Het nieuws staat bol van berichten over aanslagen en overall sterven mensen door geweld, natuurrampen of van honger en dorst.

Hoelang nog, Heer?

En toch... en toch...

Toch heb ik de moed gevonden – nee, ontvangen – om een boek te schrijven over dansen in de regen, over vreugde vinden in God, ook midden in de storm. Of misschien wel juist in onze levensstormen.

Het verlangen om over dit thema te schrijven is voortgekomen uit een blog die ik in juli 2014 schreef, kort nadat we allemaal waren opgeschrikt door het afschuwelijke bericht over het neerhalen van vlucht MH17 boven Oost-Oekraïne. In die tijd zag ik ergens op de sociale media de volgende quote voorbijkomen: ‘Het leven is niet wachten tot de storm gaat liggen, maar leren dansen in de regen.’

Deze zin bleef bij me haken, met name om de schijnbare onlogica. Want schuilen we allemaal niet liever ergens op een veilig plekje waar de storm ons niet kan raken, dan dat we ons in de regen begeven en daarin zelfs een dansje maken? Ik dacht na over wat dan de reden voor dat dansje zou zijn. Natuurlijk wist ik wel dingen te noemen die me vreugde geven, maar al die ‘dingen’ waren net zo onzeker en kwetsbaar als het leven zelf. Dat had de ramp met de MH17 wel weer bewezen. Uiteindelijk kwam ik voor mezelf maar op één altijd blijvende reden uit: de vreugde die God ons geeft en in elke omstandigheid beschikbaar is – en ons zelfs boven de storm kan laten zweven. Deze vreugde kunnen we niet zelf opbrengen, ze is een geschenk dat God beschikbaar stelt voor ieder die zich

tot Hem wendt. Wat wij wel zelf kunnen, is ervoor kiezen om onze handen en ons hart voor dat geschenk te openen. Na hier een poosje over nagedacht te hebben, schreef ik:

Het is tijd voor een nieuwe blog. Graag zou ik weer eens een blog schrijven over iets luchtigs, zo'n blog die de lezer even een glimlach bezorgt, zelfs al is het maar een kleine. Maar vandaag lukt het me niet om luchtig te zijn. Niet na een week die alle luchtigheid uit het leven leek weg te zuigen.

Mijn tijdlijn op Facebook had nog nooit zulke tegenstrijdige dingen verteld en laten zien als die week. Vrolijke vakantieberichtjes tussen berichtjes van zorg, angst, verdriet, waarschuwing, verbijstering. Filmpjes van prachtige zonsopgangen en genietende vakantiegangers, afgewisseld door filmpjes van explosielichten, rookwolken en gevangen genomen christenen. Foto's van pasgeboren kinderen en gelukkige gezinnen tussen foto's van mensen die er niet meer zijn.

Een week waarin ik zwijgend en verstild langs de rijksweg stond en mijn hoofd niet kon bevatten wat mijn ogen zagen; zo veel zwarte wagens met zo veel kostbare inhoud.

Een week waarin ik meer dan eens zo blij was dat mijn lieve moeder, die altijd zo bang was voor 'de Russen', geen angst meer hoeft te hebben voor een nieuwe oorlog, omdat zij al naar Huis mocht gaan.

Een week waarin ik voor het eerst even, heel even, mijn vader (*die toen nog leefde*) benijdde dat hij geen kranten meer kan lezen, geen nieuws meer kan begrijpen... en dat zijn wereldje niet groter meer is dan de muren van het verpleeghuis waarin hij woont.

Een week waarin ik dingen hoorde en zag waarvan we na de Tweede Wereldoorlog dachten: dit nooit meer. En toch gebeuren ze opnieuw.

Een week waarin ik moet denken aan de waarschuwing van Jezus dat er een tijd komt waarin mensen zullen bezwijken van angst – en het mij weinig voorstellingsvermogen kost om dit te geloven.

Een week waarin de uitdrukking 'Men hief het glas en deed een plas en alles ging verder zoals het was' onwaarheid bleek, want opnieuw is de wereld voorgoed veranderd.

Maar naast alles wat ik hierboven beschrijf, was het ook een week van keuzes...

De keuze om me niet te laten verlammen, hoe verlamvend sommige dingen ook kunnen zijn.

De keuze om mijn vreugde niet te laten roven, hoe hard er ook aan wordt getrokken.

De keuze om het leven te omarmen, hoe graag ik er soms ook voor zou willen wegvlugten.

De keuze om te blijven liefhebben, dwars door alle verkilling heen.

De keuze om te vergeven, omdat ik zelf ook uit genade leef.

De keuze om dankbaar te zijn voor alle mooie dingen die er evengoed gebeuren en de keuze om daarvan te genieten.

De keuze om mijn glimlach vast te houden, ook als de luchtigheid verdwenen is.

De keuze om die glimlach te blijven doorgeven aan wie hem wil ontvangen.

De keuze om net als Luther nieuwe bomen te planten, ook als ik niet weet of die nog zullen groeien.

De keuze om mijn ziel tot rust te manen ('stil, mijn ziel, weest stil') en mijn waaroms bij God in te leveren.

De keuze om te vertrouwen dat ik niet uit Gods hand zal vallen, hoe moeilijk dat soms ook is.

De keuze om verder te kijken dan vandaag en te leven vanuit het vaste geloof en de belofte dat na de zwarte nacht de prachtigste, onbeschrijflijke morgenstond zal komen.

De keuze om niet weg te kruipen voor de storm, maar te dansen in de regen... omdat ik me verzekerd weet van de regenboog die de Zon van Gerechtigheid over mijn leven zet en waar Hij mij al regelmatig stukjes van laat zien.

Na het schrijven van deze blog ben ik het thema 'Dansen in de regen' verder gaan uitwerken voor spreekbeurten en thema-weekenden. Soms regent het in jouw en mijn leven gewoon harder dan de grond aankan. Dan hebben we het nodig om aangemoedigd te worden ons te focussen op God en op Zijn woorden, om die niet weg te laten waaien, Zijn vreugde niet weg te laten spoelen, en om ons de dansspasjes te herinneren. Dansen in de regen betekent niet de regen, de stormen bagatelliseren of negeren. Dansen in de regen betekent dat we ons natte gezicht opheffen naar de God die vreugde is, vreugde geeft en vreugde verlangt, dat we ons door Hem laten vullen en ons in Hem verheugen.

Toen ik in juli 2016 onverwacht in het ziekenhuis moest worden opgenomen vanwege longembolieën heb ik zelf ook weer mogen ervaren hoe krachtig en troostend Zijn woorden zijn, hoe onmetelijk hoog, diep, breed en lang Zijn liefde is, hoe ontspannend Zijn vrede en hoe intens de vreugde die Hij geeft.

Dat is iets wat ik iedereen van harte gun! En dat is dan ook precies waarom ik het thema 'Dansen in de regen' nu ook in een boek heb uitgewerkt, in de hoop dat het jou mag helpen

bij het zoeken, vinden en vasthouden van die vreugde en het aanleren van de danspassen van je hart. Want hoe zwaar jouw of mijn omstandigheden ook zijn: God is goed!

Als ik dat niet zeker wist, zou ik je dit boek niet durven aanreiken.

Marianne Grandia

Vreugde is niet de afwezigheid
van verdriet, maar de aanwezigheid
van God

Vreugde!

‘Vreugde; iemand die (of iets wat) verheugenis veroorzaakt, bron, oorzaak van blijdschap, van geluk.’

Van Dale¹

‘Wie vol vreugde is, predikt zonder te prediken.’

Moeder Theresa

Als kind hoorde ik regelmatig de uitdrukking ‘Het leven is een tranendal’. En inderdaad worden er hier op aarde heel wat tranen vergoten. Ook door jou en mij.

Gelukkig kennen we niet alleen maar tranen van verdriet. We maken in ons leven ook dingen mee die ons verwarmen en die ons zelfs zo kunnen ontroeren dat er vreugdetranen vloeien. Soms zijn het kleine dingen die ons blijdschap geven. Zelf kan ik bijvoorbeeld blij worden wanneer ik onze poezen simpelweg zie genieten van een streepje zonlicht dat naar binnen valt. Andere kleine dingen die mij een gevoel van vreugde geven, zijn onder meer: het geknispert van hardhout, het geknerp onder mijn schoenen wanneer ik op een vers gevallen

sneeuwdek loop, het schuimlaagje op mijn cappuccino, een vers broodkorstje met een lik roomboter, een lief kaartje op de mat, de geur van net gewassen en buiten gedroogde lakens, een nieuw schriftje, met blote voeten op een grasveld lopen, het gezang van een merel, een boek dat me even alles en iedereen doet vergeten, een verrassende vondst in een kringloopwinkel, en nog heel veel dingen meer.

Van welke kleine dingen word jij blij?

Naast kleine dingen zijn er ook grote dingen en grote zegeningen in het leven, die ons vreugde kunnen geven. Zoals vader of moeder worden, of opa of oma, of misschien zelfs wel overgrootouder. Dat is zeker geen vanzelfsprekendheid. Dat weten zij die geen kinderen kunnen krijgen maar al te goed! Wat is het een voorrecht wanneer we gezond zijn, een vaste baan hebben, goed kunnen rondkomen, in een comfortabel huis wonen, vrijheid genieten, enzovoort. Laten we, wanneer we die zegeningen hebben ontvangen, vooral ruim zijn in het delen ervan: geven van wat we hebben ontvangen, ons huis openzetten voor anderen, of met ons gezonde lichaam anderen helpen met de dingen die zij niet (meer) kunnen doen.

Maar... evenmin als al die genoemde zegeningen vanzelfsprekend zijn, zijn ze niet gegarandeerd; onze vreugde kan plotseling of in de loop van de jaren veranderen in verdriet. We kunnen onze kinderen of kleinkinderen verliezen aan de dood – of kwijtraken aan het leven. Wat een onpeilbaar diep verdriet brengt dat met zich mee. Onze gezondheid kan afnemen of helemaal verdwijnen. En als we gezond blijven, zullen

onze krachten toch afnemen naarmate we ouder worden. Onze baan kan op de tocht komen te staan. Onze financiële ‘zekerheden’ kunnen wegvallen – dat heeft de recente crisis weer benadrukt. Er kan van alles in ons leven gebeuren waardoor we ons huis, onze veilige plek, gedwongen moeten verlaten. Zoals bijvoorbeeld vanwege een scheiding, financiële problemen, ziekte en ouderdom. Maar ik moet ook denken aan mensen die door oorlogen en terrorisme van huis en haard verdreven zijn en met slechts een tasje met bezittingen – of zelfs dat niet eens meer – in een bootje Europa proberen te bereiken of via andere vluchtroutes een veilig heenkomen zoeken.

Het leven is zo kwetsbaar en onze omstandigheden kunnen zo snel veranderen. Daarom is het heel belangrijk dat we onze vreugde daar niet van laten afhangen. Wanneer onze vreugde volledig en alleen maar verbonden is met dingen die ons kunnen ontvallen, dan ontvalt ons de vreugde wanneer we met lege handen komen te staan. En vallen onze voeten stil als de muziek ophoudt.

De vreugde die we in God vinden en van Hem ontvangen, is echter niet afhankelijk van omstandigheden. Alle zegeningen die we in het leven ontvangen, zijn toegevoegde waarden, niet de basis zelf. God is die basis, Hij is de Bron van vreugde. In Hem is zo veel wat blijvende vreugde geeft: vreugde in Zijn liefde, Zijn genade, Zijn trouw, Zijn redding, Zijn rechtvaardigheid, Zijn geduld, Zijn bewogenheid, Zijn vergevingsgezindheid, en nog veel meer. Hij geeft verfrissend water aan onze uitgedroogde ziel. Zijn kracht geeft vreugde, en grond onder onze voeten in een wankelende wereld. Wat ons ook ontvalt, de vreugde van God en de vreugde in Hem blijven tot in eeuwigheid.

Habakuk schreef:

‘Al zal de vijgenboom niet in bloei staan
en er geen vrucht aan de wijnstok zijn,
al zal de opbrengst van de olijfboom tegenvallen
en zullen de velden geen voedsel voortbrengen,
al zal het kleinvee uit de kooi verdwenen zijn
en er geen rund in de stallen over zijn –
ik zal dan toch in de HEERE van vreugde opspringen,
mij verheugen in de God van mijn heil.
De HEERE Heere is mijn kracht,
Hij maakt mijn voeten als die van de hinden,
en Hij doet mij treden op mijn hoogten.’
(Habakuk 3:17-19)

Het is nogal een uitspraak die Habakuk doet; zelfs wanneer het leven bijna onleefbaar wordt, zal hij tóch van vreugde opspringen. Niet vanwege de omstandigheden, maar vanwege de God van zijn verlossing. Durf jij het Habakuk na te zeggen?

In de Bijbel komen we enorm veel teksten tegen over vreugde, waarvan een heel aantal in de gebiedende vorm: ‘Verblijd u.’ Dat is een opdracht waarvan je wenkbrauwen omhoog kunnen schieten. Hoe kun je nu op commando blij zijn? Toch is het een opdracht, en het is aan ons om de keuze te maken, het wilsbesluit te nemen om aan die opdracht te gehoorzamen. Veel woordenboeken geven voor het woord *vreugde* als antoniem (woord met een tegengestelde betekenis) het woord *ver-*

driet. Dat geldt echter niet voor de Bijbelse vreugde; die kan wel degelijk samengaan met verdriet. Soms ervaren we juist in perioden van verdriet dieper dan ooit de vreugde in God. Bijbelse vreugde is immers niet de afwezigheid van verdriet, maar de aanwezigheid van God. En Hij is altijd aanwezig, Zijn naam is Immanuel – God met ons, God in ons. Juist die garantie van Zijn aanwezigheid maakt dat Hij ons kan opdragen onder alle omstandigheden vol vreugde te zijn.

In Deuteronomium 16 komen we orders tegen voor het vieren van de grote feesten. Zowel in de orders voor het Wekenfeest als in die voor het Loofhuttenfeest klinkt uitdrukkelijk de opdracht om vreugde en dankbaarheid te tonen. En deze opdracht gold voor iedereen.

‘En u moet u verblijden voor het aangezicht van de HEERE, uw God, u, uw zoon en uw dochter, uw slaaf en uw slavin, de Leviet die binnen uw poorten is, en de vreemdeling, de wees en de weduwen die in uw midden zijn, op de plaats die de HEERE, uw God, zal uitkiezen om Zijn Naam daar te laten wonen’ (vers 11).

Iets verderop (vers 14-15) klinkt nagenoeg dezelfde opdracht voor het Loofhuttenfeest. Zeven dagen lang moest men feestvieren en niemand mocht worden uitgesloten van deze feesten, die samenvielen met een oogst. ‘U en uw...’ Niemand uitgezonderd. Ook de groepen die in het tekstgedeelte worden genoemd – allemaal groepen die geen eigen oogst konden binnenhalen – moesten bij het feest worden betrokken.

De genoemde teksten uit Deuteronomium leren ons hoe belangrijk God het vindt dat Hij met een dankbaar en vreugde-

vol hart wordt gediend. Dus niet alleen als ons hoofd ernaar staat, maar altijd. Van harte!

In Deuteronomium 28:47-48 wordt zelfs op niet mis te verstane wijze verteld wat de ernstige gevolgen waren wanneer men God niet diende met de bijbehorende 'blijdschap en hartelijke vreugde, vanwege de overvloed van alles'.

God wil geen halfhartige blijdschap – zo'n blijdschap waarbij je alleen blij dóét, maar niet blij bént. Hij wil oprechte, hartelijke vreugde. Die vreugde is Hij ook waard. Sterker nog: als Schepper van al het leven en ultieme Vreugdegever heeft Hij ook het recht om met vreugde gediend te willen worden.

In Nehemia 8 vinden we ook een opvallend voorbeeld van de opdracht om feest te vieren. Op de eerste dag van de zevende maand was heel het volk bijeengekomen en werd op hun eigen verzoek de wet aan hen voorgelezen. Toen de Israëlieten na het horen van de wet in huilen uitbarstten, kregen ze echter de opdracht niet te rouwen, ook niet vanwege hun zondebesef. De eerste dag van de zevende maand was namelijk Rosj Hasjana, het Joodse Nieuwjaar. Dan hoorde het feest te zijn. 'Stop met huilen, ga lekker eten en drinken, en vier feest,' zei Nehemia tegen het volk, 'want de vreugde van de HEERE is je kracht' (vers 10-11). Of, zoals andere vertalingen luiden: 'De vreugde in de HEER is je toevlucht.' Geen rouw, maar feest op de heilige dag van de Heer!

Enkele andere voorbeelden van teksten in de gebiedende vorm in zowel het Oude als het Nieuwe Testament zijn:

'Wees blij van hart, u die de HEER zoekt.'
(1 Kronieken 16:10b, NBV)

‘Laat de hemel zich verblijden en de aarde zich verheugen,
laat de zee bulderen met al wat ze bevat.
Laat het veld van vreugde opspringen met al wat erin is;
dan zullen al de bomen van het woud vrolijk zingen
voor het aangezicht van de HEERE,
want Hij komt, want Hij komt om de aarde te oordelen.
Hij zal de wereld oordelen in gerechtigheid
en de volken met Zijn waarheid.’
(Psalm 96:11-13)

‘Rechtvaardigen, verblijd u in de HEERE;
loof Hem ter gedachtenis aan Zijn heiligheid.’
(Psalm 97:12)

‘Juich voor de HEERE, heel de aarde;
dien de HEERE met blijdschap,
kom voor Zijn aangezicht met vrolijk gezang.’
(Psalm 100:1-2)

‘Verblijd u altijd in de Heere; ik zeg het opnieuw: Verblijd
u.’
(Filippenzen 4:4)

‘Verblijd u altijd.’
(1 Thessalonicenzen 5:16)

Een tekst die ook niet mag ontbreken, is Psalm 37:4: ‘Schepp
vreugde in de HEERE, dan zal Hij u geven wat uw hart ver-
langt.’ Ik licht hem er even uit omdat hij snel verkeerd begre-
pen kan worden. Wanneer we de woorden oppervlakkig le-
zen, is het of de psalmdichter ons belooft dat God ons alles zal
geven ‘wat ons hartje begeert’, wanneer we Hem tot Vreugde-

bron maken. En wat hebben we veel verlangens! Kleine en grote. Een van mijn grootste verlangens is bijvoorbeeld gezondheid. Soms herinner ik me niet eens meer hoe het voelt om niet moe te zijn, geen pijn te hebben. Toch heb ik (nog) niet de genezing ontvangen waar mijn hart en lichaam naar verlangen. Voldoe ik dan niet aan de voorwaarde? Schep ik geen vreugde in God? Of is deze tekst anders bedoeld? Zelf ben ik na lang worstelen met deze tekst tot de conclusie gekomen dat mijn hart door vreugde te scheppen in God eigenlijk nog maar één hoofdverlangen kent: Hem met vreugde dienen, doen waar Hij mij voor geschapen heeft.

‘Heer, volvoer Uw plan met mij. En wanneer dat plan (vooralsnog) geen genezing betreft, dan hebt U daar ongetwijfeld een zeer goede reden voor.’

Tot slot: het Griekse woord voor ‘blijdschap’ is *chara*; het is afgeleid van *charis*, wat ‘genade’ betekent. Wat een prachtige symboliek zit hierin besloten: blijdschap die voortkomt uit genade. Die genade maakt dat vreugdevol-zijn niet alleen een opdracht is, maar ook een geschenk. Want wanneer wij ervoor kiezen om te gehoorzamen aan de opdracht ons in God te verheugen, hoeven we die vreugde niet uit onze tenen te persen, maar ontvangen we haar van de Vreugdegever Zelf.

Jezus beloofde ons Zijn vreugde, een volkomen vreugde, wanneer we in Zijn liefde blijven en ons aan de geboden van Zijn en onze Vader houden.²

In de psalmen staat dat God ons met blijdschap omgordt.³

Prediker zegt dat God blijdschap geeft aan de mens die Hem behaagt.⁴

Paulus belooft dat God ons zal bekrachtigen met al de kracht die we nodig hebben om met blijdschap in alles te volharden.⁵ Ook schrijft hij dat de God van de hoop ons zal vervullen met

alle blijdschap en vrede in het geloven, waardoor we zullen
overvloeien van hoop, door de kracht van de Geest.⁶
En de vrucht van die Geest is onder meer... blijdschap.⁷

*Vreugde, vreugde, louter vreugde, is bij U van eeuwigheid,
Schepper, die 't heelal verbeugde, Bron van eeuw'ge vreugde zijt.*
Zangbundel Joh. de Heer, 287

Vreugde is niet de afwezigheid van verdriet, maar de aanwezigheid van God

Wie kent ze niet? Die zware regenbuien en levensstormen die je ontmoedigen, misschien zelfs wel verlammen, waardoor je hoofd, hart en voeten niet langer naar dansen staan. In moeilijke tijden lijkt de Bijbelse opdracht om je te allen tijde te verblijden onmogelijk. Of toch niet?

Marianne Grandia schrijft in haar warme en toegankelijke stijl over vreugde en verdriet, maar ook over keuzes maken en onze handen openen voor het geschenk dat God ons geven wil. Daarnaast moedigt ze de lezers aan tot danspassen als 'Leef bij de dag', 'Eet taart', 'Leer de Bijbel' en 'Zoek de zegen in de regen.'

'Dansen in de regen betekent niet de regen en de stormen bagatelliseren of negeren. Dansen in de regen betekent dat we ons natte gezicht opheffen naar de God die vreugde is, vreugde geeft en vreugde verlangt, dat we ons door Hem laten vullen en ons in Hem verheugen.'
- Marianne Grandia

UITGEVERIJ **KOK** UTRECHT

ISBN 978 90 297 2652 8 NUR 707

9 789029 726528

www.kok.nl